Isabela Vasiliu-Scraba

Comentariu literar al nuvelei *Dayan* de M. Eliade

Motto: „Sunt proști istoricizanți care se consolează prin devenire. Devenim mai civilizați, nu? Sau mai culți. Adică murim ca și caprele, numai că e mare lucru că există Immanuel Kant, Descartes, Newton, mă rog, atâția mari creatori de cultură. Dar există și făuritorul de religie Cristos. Apologeții devenirii nu iau în seamă acest lucru. Ei se îneacă în istorie" (Petre Țuțea).

Teologul Henry de Lubac aprecia în opera excepționalului savant Mircea Eliade reala înțelegere a fenomenului religios. „Pour l'homme moderne, un long passage à travers des formes lointaines de cultures et de spiritualité peut être pratiquement nécessaire pour qu'il en vienne à redécouvrir sa propre tradition et à abdiquer cette suffisance qui lui a fermé l'intelligence" (Henri de Lubac, 8 juillet 1952, p. 283).

„Suficiența" care blochează inteligența omului a fost temeinic implântată în creierele închinătoare la adevărurile științei moderne. Numai că adevărurile științei nu sunt bătute în cuie și nici nu „despoaie" Natura de vălul ei: „Taina păstrându-și-o în plină zi,/ Natura nu se lasă despoiată/ De vălul ei" (vezi Goethe, Faust, București, 1955, p. 60, trad. Lucian Blaga).

Despre adevărurile științifice, unicul creator de școală filosofică românească spunea studenților că ele ar fi adevăruri „cu exactitate". Pe lângă asemenea adevăruri, mai există și „adevăruri fără exactitate" (Nae Ionescu). Într-una din notațiile sale de jurnal, academicianul Mircea Eliade (1) observase că exemplarele cele mai inteligente ale omenirii moderne (de după descoperirea bombei atomice) sunt atrase de știință. Cu acel prilej își exprimase regretul că celelalte domenii au rămas să fie practicate de inși mai puțin dotați.

Înainte de a termina liceul, Mircea Eliade obișnuia, - ca și Mircea Vulcănescu, mai în vârstă cu trei ani decât el -, să audieze cursuri universitare. La acea vreme, liceeanul Eliade a scris la un extemporal de română o povestire amuzantă despre „Ahasverus", a cărui glorie de învățat se răspândise din cauza faptului că „înțeleptul nu era niciodată încălțat ca lumea" și a felului ciudat de a se îmbrăca, dar, mai presus de toate, din pricina bărbii care era „gloria sa" și care avea darul de a participa alternativ la două forme geometrice (Mircea Eliade, Geometrul Ahasverus).

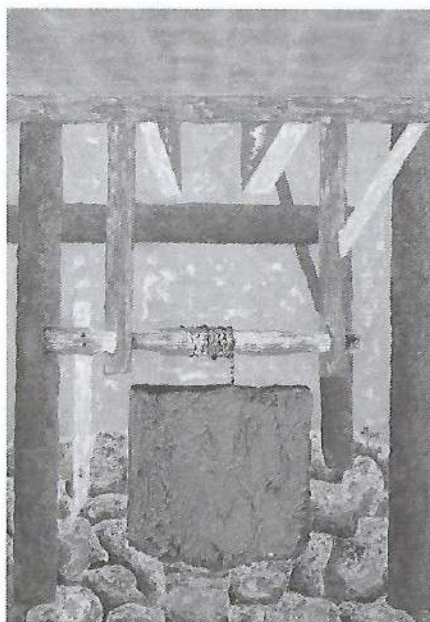
Diferit creionat, Ahasverus reapare după mai mult de jumătate de secol în beletristica lui Mircea Eliade, odată cu imaginarea nuvelei Dayan. Aici lui Ahasverus îi trece prin minte și chiar realizează gândul avut, anume de a schimba locul ochiului pierdut de un student spre a fi cât mai exactă porecla „Dayan". Fiindcă tânărul matematician pierduse într-un accident ochiul drept și nu stâng, precum personajul politic larg mediatizat. Fantastica schimbare a ochiului văzător declanșează suita de nenorociri care vor cădea pe capul matematicianului Orobete.

Neînțelegând umorul lui Mircea Eliade, cei care au realizat transpunerea scenică a nuvelei Dayan i-au schimbat titlul în „Mesagerul", spre a putea să-l pună în prim-plan pe Ahasverus, ciudatul închinător la adevărul „cu exactitate".

În Faust, Goethe subliniase la un moment dat imposibila cunoaștere, fără de rest, a „tainelor naturii". Asemenea imposibilitate a fost transpusă de Kurt Goedel în paradoxul care-i poartă numele.

După explicațiile oferite de Anton Dumitriu în Istoria logicii, paradoxul Goedel a fost „construit efectiv [...] în sistemul Principia Mathematica" (vezi ed. a II-a revăzută și adăugită, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1975, p. 983). Din acest paradox de mare semnificație reiese o fatală limitare a oricărei formalizări matematice. Publicat în 1931, Paradoxul lui Goedel s-a mai numit Teorema lui Goedel și sub acest nume apare în povestirea Dayan.

În narațiunea fantastică terminată la începutul anului 1980, Mircea Eliade imaginează o presupusă rezolvare a Paradoxului Goedel (vezi Nuvele inedite, București, Ed. Rum-Irina, 1991, pp. 55-112). Soluția teoremei ar fi rămas totuși necunoscută. Nu doar din pricina lipsei filelor de la sfârșitul lucrării lui Constantin Orobete pe această temă, pagini care ar fi putut fi rescrise de doctorandul în matematici în cazul în care ar fi supraviețuit anchetărilor securiste.

Mariana Cîmpeanu *Fântână*, ulei pe pânză și colaj din hârtie, 100x140 cm., 2024

Spinoasa problemă, practic de nerezolvat, nu ținea însă de domeniul științei. Ea depindea de conjunctura politică în care se întâmplase să-și ducă viața studentul poreclit Dayan. Căci el n-ar fi putut reconstrui finalul lucrării decât repus în libertate, adică externat din clinica psihiatrică unde fusese „cazat" de Securitatea comunistă care l-a declarat nebun, fabricându-i și actele (pasă-mi-te) „doveditoare" ale nebuniei.

Povestea Jidovului rătăcitor o citise Dayan cu doisprezece ani înainte de rezolvarea paradoxului Goedel. O terminase de citit în Noaptea de Sânziene, noapte vrăjită în care studentul român (redevenit „Făt frumos cu ochii în lacrimi") își va încheia existența pământească în acea clinică psihiatrică unde a fost supus la „șocuri electrice și celelalte...", fiind anchetat de Securitate și cu mijloacele moderne ale „drogului adevărului".

Prin drogare cu scopolamină ar fi fost anchetat de Securitatea sovietică (având un „ascendent" asupra Securității locale de la înființarea ei în 1948 de către colonelul sovietic Ana Pauker) chiar și Părintele Arsenie Boca, „nefiind găsit vinovat", cum povestise unui cunoscut (vezi Părintele Arsenie Boca – un om mai presus de oameni, Editura Agaton, Făgăraș, 2011, p. 18). Spre ghinionul lor, anchetatorii Sfântului n-au putut înregistra la acea anchetă decât rugăciunea inimii care-i însoțea automat respirația: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul". Biserica de la Drăgănescu (sfințită în 1983) oferă și mărturia harului precogniției care l-a făcut pe călugărul iconar să picteze în altar martiriul Sfântului Ștefan cel Nou, trecut la Domnul în 28 noiembrie, zi la care avea să se ducă în 1989 (tot ca urmare a schingiuirii) însuși Părintele Arsenie Boca, arestat și anchetat de Securitatea comunistă în repetate rânduri (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Martiriul Sfântului Arsenie Boca, un adevăr ascuns).

Deși citită din revista „Ethos" a „Ieruncilor" (cum îi numea Mircea Eliade pe soții Monica Lovinescu și Virgil Ierunca), nuvela (2) Dayan n-a fost deloc înțeleasă de Monica Lovinescu, nedumerită de lipsa oricărei asemănări dintre Albini și „vreun posibil securist român" (vezi Monica Lovinescu, Posteritatea contemporană. Unde scurte, vol. III, București, 1994, însemnarea din 11 sept. 1981). De altfel, nici dintre mulții vizitatori care-i veneau din spatele Cortinei sovietice de fier, ea n-a putut niciodată distinge care din ei erau în misiune securistă. Doar Ion Varlam și-a dat seama de faptul, azi indiscutabil, că „Ieruncii" nu s-au putut sustrage manipulării prin trimiși ai Securității care făcea pe opozanții, deși erau beneficiari ai comunismului și ai post-comunismului.

„Explicația" neasemănării lui Albini o oferă - ca să zicem așa - întreg cadrul povestirii descriind - în circa patru cincimi din text - percepțiile extra-senzoriale ale anchetatului student Dayan supus la șocuri electrice și supradozare de droguri.

De foarte tânăr, indianistul Mircea Eliade era la curent cu acele fenomene extra-senzoriale în care conștiința pare a părăsi trupul fiind capabilă să descrie cu mare fidelitate întâmplări petrecute la indiferent ce distanță de spațiu și (/sau) de timp:

„Dacă nu știu în ce zi suntem, spuse Orobete internat, nu știu dacă academicianul Pavel Bogatyrov este, sau a fost deja, sau va fi aici într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat. Cum sunt silit –mai precis, am fost silit de dumneavoastră – trăiesc într-o durată personală, fără controlul calendarului, nu pot face distincție între trecut și viitor" (Dayan, în vol. Mircea Eliade, Nuvele, București, 1991, p. 95).

Studentul Dayan - descris la un moment dat și în stare cataleptică, aproape fără puls și fără respirație, stări trăite de unii yoghini mai experimentați - dovedise că posedă vedere în duh, povestindu-i lui

Albini de sinuciderea la Galați a unei rude a anchetatorului din Securitate (p. 86).

Când a apărut volumul Life after life (1975) al lui Raymond Moody, mare trebuie să fi fost surpriza filozofului religiilor constatând o frapantă asemănare dintre percepția extra-corporală a muribunzilor întorși la viață prin spitalele moderne și puterile miraculoase ale yoghinilor exersați în practicile descrise de Patanjali (vezi proiectatul volum al 18-lea de Opere complete: Mircea Eliade, Yoga: Immortalité et liberté. Apendice: Yoga, 1936; Techniques du Yoga, 1948, la p. 135 din „Mircea Eliade în arhiva Securității", București, 2008).

Oricum, mult înainte de mediatizarea trăirilor avute în timpul opririi inimii și stoparea aparentă a activității creierului, Mircea Eliade știa că relația dintre persoanele implicate în declanșarea oricăror fenomene paranormale nu poate semăna în nici un fel cu relațiile normale dintre oameni, chiar dacă unul este torționar și altul un deținut politic schingiuit, ca personajul Biriș, până în pragul morții, ceea ce s-a văzut și în romanul Noaptea de Sânziene, apărut la Paris în 1955 și la București după căderea comunismului (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Martirii închisorilor în viziunea lui Mircea Eliade și a Părintelui Arsenie Boca).

Târzia apariție în România a volumului Forêt interdite, considerat de Pivot „printre primele zece cărți din literaturile Europei Centrale" (Bernard Pivot, Biblioteca ideală, Ed. Albin Michel, 1990) s-ar fi datorat descrierii bestialității torturilor din închisorile politice comuniste, descrieri indexate de cenzură ca deconspirări ale unor „secrete de stat", criminalitatea comunismului fiind și azi negată de clientela și de urmașii torționarilor nepedepsiți (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Două personaje ale romanului Noaptea de Sânziene: Călugărul Anisie = Arsenie Boca și filozoful Petre Biriș = Mircea Vulcănescu).

Ca faimos profesor american putându-și alege singur temele seminarului, Mircea Eliade a discutat cu studenții săi cartea lui Raymond Moody. În caietele unde-și ținea jurnalul găsim o foarte interesantă notație care mută problema, din cadrul documentării probând supraviețuirea sufletelor, în contextul semnificației experiențelor. Povestirile celor întorși la viață i-au părut interesante prin asemănarea scenariului. Căci în derularea evenimentelor intervin motive constante: podul, lumina divină, strălucitoare, peisajul edenic.

Dacă, prin ipoteză, admitem că sufletul moare, notează Eliade, enigmatică rămâne desfășurarea, înaintea morții sufletului, a unui „scenariu dramatic complex și fascinant". Prin el, viața (= materia vie) și-ar „revela, pentru ultima oară, frumusețea și sensul. Dar – de ce?"

Cardiologul olandez Pim Van Lommel, autor al volumului Consciousness beyond life. The Science of Near Death Experience (2007) remarcase la un interviu regretul pacienților (cărora le reușise manevra de resuscitare) că n-au fost lăsați să treacă marele prag.

Pacientul Dayan este pus de Mircea Eliade să afirme înainte de a muri că știe unde se duce, pentru că a mai fost acolo. La fel le spusese unor cunoscuți și Sfântul Arsenie Boca, trecut (foarte posibil, nu doar odată) pragul morții cu prilejul bestialelor torturi securisto-comuniste (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Martiriul Sfântului Arsenie Boca, un adevăr ascuns).

În discursul ocazionat de omagierea la Sorbona a faimosului Mircea Eliade, savant, cercetător și filozof, omagiere „venită târziu, dar mai bine mai târziu decât deloc", Henri Corbin subliniase radicala înnoire a științei religiilor adusă de Eliade : „l'extraordinaire message qu'il nous a apporté dans notre vie scientifique" (febr., 1976).

Impresionantă i-a părut mai ales diferența ce separă hermeneutica eliadescă a lui homo religiosus de gândirea pornită de la simple concepte teoretizând pe fundalul istoricismului sau al sociologismului. Henri Corbin a accentuat noutatea de a porni de la cunoașterea de sine, respectiv de la autenticitatea trăirii individuale: „Nous avons lui du une rénovation complète de la conception de la science des religions. Nous étions tombés pendant plusieurs générations dans les ornières de l'historicisme, du sociologisme, quels que soient les noms que l'on donne a ces prises de position qui aboutissent a une impasse. Grace a lui, nous avons vu écloré une manière de comprendre, d'interpréter l'Homo religiosus, non plus comme si nous étions face a face avec des concepts sur lesquels on délibère, mais en laissant resurgir du fond de nous-mêmes le sens permanent des choses qui sont son mode d'existence, qui expriment son mode d'être" (vezi vol. „Mircea Eliade", Cahier de l'Herne, nr. 33, Paris, 1978, p. 271).

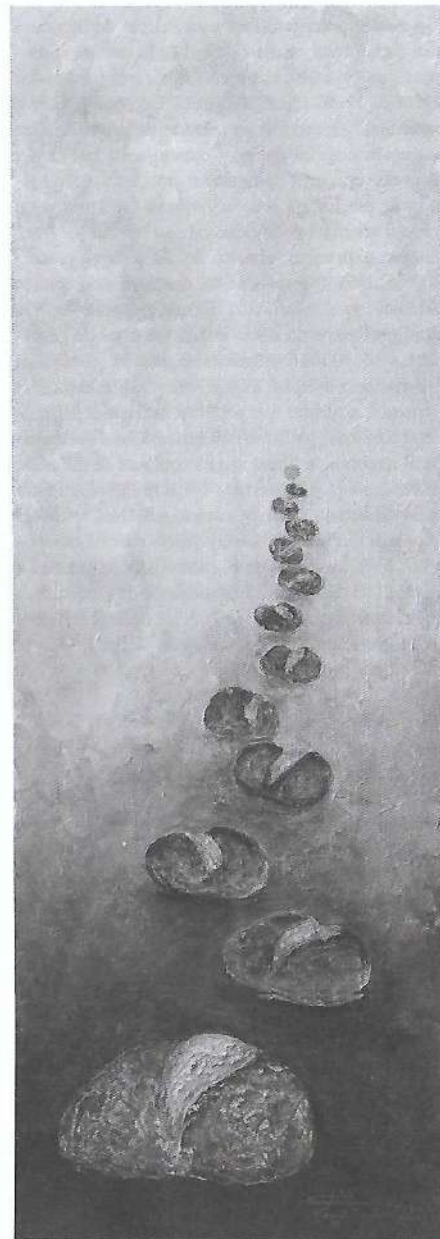
Personajul Dayan este înregistrat de poliția politică vorbind în semi-trezie (3), în stare de veghe și în somn, sau în stările alterate ale conștiinței produse prin administrare de droguri. Întreaga nuvelă desfășoară o serie de fenomene parapsihologice, numite de yoghini și extatici „siddhi" (vezi Mircea Eliade, Patanjali și yoga, Paris, 1962; București, 1992). Unele din aceste puteri miraculoase au fost enumerate și de Sfântul Apostol Pavel ca haruri date de Dumnezeu, cum este de pildă puterea de vindecare și vederea în duh, ambele dăruite de Domnul nostru Iisus Cristos și călugărului mistic Arsenie Boca (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Miracolul Biseririi de la Drăgănescu și o profeție a Părintelui Arsenie Boca).

După opinia prețuitului savant strecurată cu destulă limpezime, dezlegarea paradoxului Goedel a rămas necunoscută din cauza locului în care descoperirea a fost făcută: în România apăsată de tirania imposturii oficiale, vânând obscurantisme și „misticisme", pentru a se debarasa de oamenii care ies din rând.

Nuvela chiar așa începe, cu un dialog dintre doi studenți turnători pe care îi supără genialitatea colegului lor poreclit Dayan. Nici conducerea instituției de învățământ superior - plafonată odată cu înscăunarea unui impostor (decanul Irinoiu care l-ar denunța pe studentul Orobete ca obscurantist) -, nu reacționează diferit. În totalitarismul comunist susținut de teroarea poliției politice, orice post mai înalt a fost de regulă obținut și păstrat prin conformismul turnătoriei către omniprezenta Securitate infiltrată nu numai în structurile sectorului ideologic al partidului unic.

În ce privește situația României - deși acceptase cenzurarea propusă de „șobolanul" Ioan Petru Culianu (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, „Șobolanul" Culianu, în rev. „Tribuna", Cluj-Napoca, nr. 533/ 2024, pp. 10-13, și Mircea Eliade și unul dintre turnătorii săi anonimizați), lăsându-și „vămuită" ideea că ideologia comunistă n-ar fi putut să se mențină atâta amar de vreme dacă n-ar fi fost susținută de teroarea farselor de procese cu verdictul dinainte stabilit, a închisorilor politice, a lagărelor de exterminare și a spitalelor psihiatrice (4) -, academicianul Eliade știa (mai bine decât C.G. Jung!) că la români nu este și nici n-a fost vreodată „epidemia mintală a comunismului", după expresia lui Jung.

Numai că în România au fost perpetuate cât s-a putut de mult tabu-urile legate de criminalitatea dictaturii comuniste, tabu-uri păzite după 1990 de vechi staliniști cu putere de decizie (precum Silviu Brucan) pentru ca trecutul să rămână „absorbit de neant", cum „absorbită de neant" a rămas masacrarea românilor din jumătatea de Ardeal oferită de Hitler Ungariei hortyste în 1940: „Cu tricolorul românesc, găsit prin casele unde-l păstraseră simbolic, oamenii erau purtați cu el bătut în cuie pe trup, pe ulițele satului. 991 de Hristoși au fost crucificați în

Mariana Cîmpeanu *Darul vieții, culori acrilice pe pânză, 40x110 cm., 2024*

satele și cătunele din Ardealul de Nord, 151 la Ip, 81 la Trăznea. Puteai rămâne insensibil la asemenea grozăvii?" - scria memorialistul Horia Stanca în vol. Așa a fost să fie (Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1994, p. 48; a se vedea și Isabela Vasiliu-Scraba, La Centenarul Marii Uniri, 1918-2018, o privire filozofică asupra istoriei României).

Beletristica lui Mircea Eliade apărută dincolo de Cortina de fier a încălcat tocmai aceste tabu-uri: în Noaptea de Sânziene savantul reamintește martirajul suferit între 1946 și 1952 de filozoful Mircea Vulcănescu în închisorile comuniste, în Pelerina face iarăși aluzie la rolul represiv al poliției politice, mai precis la pasiunea Securității pentru teoria conspirației, prilej să inventeze vinovății fără dovezi concrete, dar suficiente pentru confecționarea unor dosare penale și torturarea deținuților politici.

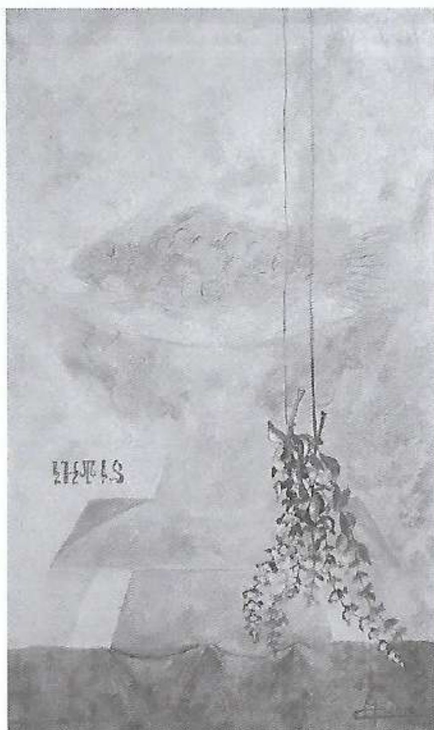
Unii i-au făcut nedreptatea de a-l acuza pe Eliade că ar nega istoria, în condițiile în care doar orbul găinilor putea face de nesesizat angrenajul terorii comuniste în nuvelistica sa, inspirată chiar și de crimele revoluției culturale chineze dintre 1966 și 1976 (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Comentariul literar al nuvelei Uniforme de general, de M. Eliade).

→

Mai toți exegeții care s-au ocupat de literatura eliadescă intrată cu mari dificultăți în cultura comunistă s-au cam ferit să observe ignorarea tabu-urilor legate de criminalitatea regimului comunist care a bătut toate recordurile în materie de genocid. „Cea mai mare surpriză din post-comunism a fost că n-a făcut obiectul unei damnatio memoriae [...]. În toate țările din Est s-a invocat iertarea. Or, iertarea nu poate fi acordată decât celor care au remușcări. Dacă nu sunt exprimate remușcările, iar iertarea e acordată unilateral, înseamnă că instalăm nedreptatea la temelia noilor structuri. E ceva groaznic [...]. De altminteri amnistia a fost imediat urmată de amnezie. E ceva cu totul extraordinar dacă ne gândim că experiența comunistă a făcut mai mulți morți decât nazismul, a zdrobit mai profund sufletele și spiritele decât nazismul, a distrus mai fundamental societatea decât nazismul, a ruinat viața a zeci, sute de milioane de persoane [...]. Și imediat s-a luat hotărârea ca totul să fie dat uitării. Pe drept cuvânt, nazismul apare azi celor mai mulți ca o monstruozitate morală excepțională, însă, în același timp, comunismul s-ar zice că a fost un fel de accident meteorologic de care nimeni nu se consideră responsabil" (vezi Alain Besançon, De la dessidence a la democratie, Paris, 1996, pp. 147-148, citat de Monica Lovinescu).

În nuvela Dayan, studentul autor al lucrării „Quelques observations sur le théorème de Goedel" este un matematician premiant în toți anii de școală, îndrăgostit de „poezia scrisă de alții" (M.E.) și de simbolismul religios, nu doar cercetător științific înnăscut „care orbecăie" (/caută în necunoscut), pe nume Constantin Orobete.

Tânărul - supranumit întâi „Făt frumos cu ochii în lacrimi" și, după accidentul stupid care l-a lăsat fără un glob ocular, Dayan - este interesat și de calculele vizionarilor azteci privitoare la sfârșitul „epocii infernale" care a urmat „epocii beatifice". Dayan nu e străin nici de credințele religioase din antichitate, precum cea „încrustată" în Epopeea lui Ghilgameș. Pe student îl cucerește și limbajul camuflat în limbajele de toate zilele, cum este de pildă „a" privativ din „amore/a-more" care despărțit trimite către ideea privației de moarte, legând iubirea de nemurire.

Mariana Cimpeanu *Ihtis*, culori acrilice pe pânză, 30x50 cm., 2024

Pentru că „adevărata dragoste este totuna cu nemurirea", scrie Mircea Eliade (vezi Dayan, în vol. Nuvele inedite, București, 1991, p. 75).

În prima sa lecție de deschidere din octombrie 1919, iubirea fusese considerată drept cale spre nemurire de fascinantul profesor Nae Ionescu al cărui suplinitor la catedra de metafizică a Universității din București fusese în tinerețea sa Mircea Eliade (vezi Nae Ionescu, Funcția epistemologică a iubirii; a se vedea si Isabela Vasiliu-Scraba, Nae Ionescu, sau credința creatoare de cultură).

În povestirea Dayan, iubirea creștinească iese la suprafață cu prilejul agoniei studentului închis și apoi ucis în clinica psihiatrică prin supradozare de droguri, șocuri electrice și tot arsenalul medical la dispoziție într-un astfel de stabiliment cazând și pacienți furnizați de Securitate. Înainte de pragul marii treceri, tânărul matematician cere în mod expres să fie iertați și reînmatriculați cei doi colegi turnători.

Dar, fără nici o îndoială, cunoașterea metafizică pe calea iubirii (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Concepte cheie la Nae Ionescu) nu duce la nemurirea la care a ajuns evreul rătăcitor Ahasverus.

Batjocorindu-L pe Iisus Cristos (5) pe drumul Golgotei, Ahasverus s-a trezit „răsplătit" cu nemurirea până la A doua Venire a lui Cristos. Devenit personaj de legendă povestită de-a lungul vremii într-o mulțime de feluri, variantele păstrează constant blestemul de a rătăci în lungul și-n latul Pământului.

Reîntinerind ciclic la o sută de ani, când prin boală și suferință se tot apropie de moartea izbăvitoare, Evreul Rătăcitor nu-și dorește decât să moară de-a binelea. Ultima lui „speranță" (cu ghilimele puse de Eliade) este nimicirea Terrei prin bombele atomice pe zi ce trece mai performante. În ce-l privește pe Ahasverus, singurul lucru care-l interesează este Sfârșitul Lumii, timpul exact al Celei de-a Doua Veniri, calculat matematic din ipoteze științifice asupra ivirii și pieirii Universului, sau, în variantă mai „optimistă" pentru el (dar neconfirmată științific), pe Evreul Rătăcitor îl chinuie nesiguranța momentului final al „epocii infernale", i.e. timpul calculat de azteci pentru care ciclul ultim a început prin cucerirea spaniolă și va sfârși în 1987.

Văzut în primele secole prin Armenia și în secolul XVI (cum scrie un episcop german) de sute de persoane în 1542 (Kurtze Beschreibung und Erzaelung von einem Juden mit Namen Ahasverus), evreul rătăcitor Ahasverus îi apare și studentului la matematici căruia îi va marca scurta existență.

Lunga trecere a orfanului Dayan (6) pe tărâmul de dincolo este însoțită la un moment dat de imaginea mamei sale (căreia îi spune să nu-i fie teamă) cumva suprapusă peste căldura sufletească iradiind din icoana luminoasă a Maicii Domnului care-l privea cu dragoste și milă, lacrimile șiroindu-i „lin pe amândoi obrajii". Întâi îi păruse că seamănă cu icoana Maicii Domnului din Biserica Albă (unde Profesorul Nae Ionescu asculta slujba în genunchi). Asemănarea i-a părut apoi mai fidelă unei Madone medievale: Madonna Intelligentia, cumulând înțelepciunea, dragostea și nemurirea. Doar lacrimile nu încetaseră a curge nici pe noua, nici pe următoarea înfățișare, sub chipul fetei care-l numise „Făt-Frumos-cu-ochii-în-lacrimi", cunoscută cu opt-nouă ani în urmă când îi striga în curte: „Orobete Constantin, / Boier vechi și domn creștin". După vreo cinci minute de la injecția cu scopolamină, trezit de-a binelea de surpriza recunoașterii Irinei, pe ea o roagă să le spună să-i dea drumul măcar o lună sau două.

Ultima înfățișare a prezenței feminine percepută în salon este cea a asistentei medicale care îi raportează doctorului că pacientul aiurează, fără a ști că Dayan era perfect conștient de tot ce se petrece în jurul său, având parte și de puterea miraculoasă a percepțiilor extrasenzoriale. El trăiește în prezent întâmplări din cursul unor viitoare „discuții" cu anchetatorul Albini. În ceața interogatoriului îl roagă și pe securist să-i dea drumul măcar o lună ca să-l poată căuta pe Celălalt.

Asociind uciderea sa („pură euthanasie", în limbajul oficialilor comuniști) cu uciderea „înainte mergătorului" Ioan, studentul, dăruit cu geniul matematicii, dar nu și cu adevăratul geniu creator, subliniază marea deosebire care-l separă de Ioan Botezătorul, mesager care și-a dus la bun sfârșit mesajul, pentru că nu a fost confundat cu „Celălalt care va trebui să vină".

În mod semnificativ, Mircea Eliade a dedicat nuvela „Celor din urmă...", adică celor care vor trăi timpurile apocaliptice dinaintea Celei de-a doua veniri.

În scena „Biserica și lumea", Părintele Arsenie Boca a descris în Biserica de la Drăgănescu viața de zi cu zi a „celor din urmă" dintre care „mulți se vor vinde unii pe alții" (cum s-au „vândut" în numele ideologiei totalitarismului comunist, așa se vor „vinde" în numele altor totalitarisme, precum cel „sanitar", sau cel axat pe frica de „încălzire globală" etc.) fiindcă „se vor urî unii pe alții", după cunoscuta metodă de satanizare a adversarilor.

Prin clarviziune, Dayan știe că vor fi „albite" petele de pe conștiința torționarilor (precum securistul Albini), că vor fi distruse toate urmele asasinării sale în clinica de nebuni, pentru că, deținând puterea, asasinii sunt blindați cu hârtii acoperitoare de crime pe care le pun oricând la dispoziția oricui.

Scena în care matematicianul american de la Princeton (Profesorul Lewis Dumbarton) este împiedicat de Securitate să-l vadă și să vorbească cu autorul „Considerațiilor asupra teoremei lui Goedel" amintește eșecul real din 1962 al Profesorului Maurice Cranston de a lua contact cu filozoful Constantin Noica despre care Securitatea l-a mințit pe englez că ar fi fost pus în libertate (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, „Pelerina" lui Eliade sau Scenarita – formă securisto-comunistă a teoriei conspirației).

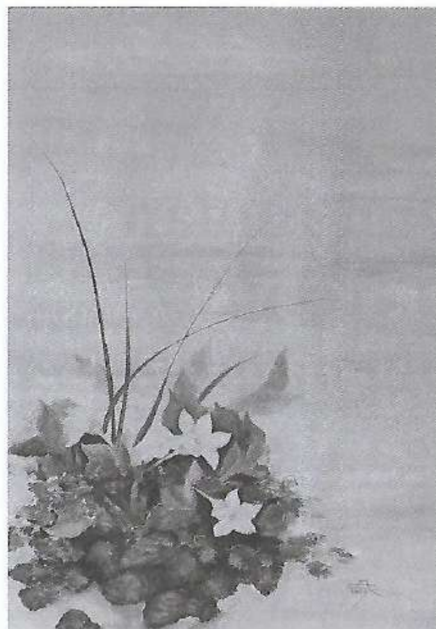
Impunând liberalizării „cămașa de forță a minciunii" (apud M. Lovinescu), nomenclaturiștii (cu întreaga lor clientelă) și-au menținut pozițiile dominante și după abolirea ideologiei comuniste. Ca și făptuitorii masacrelor din Transilvania de Nord în perioada dintre 1 septembrie 1940 și 15 mai 1941, asasinii comuniști au putut ajunge nederanjați la vârsta pensionării, când duminicile și-au plimbat liniștiți nepoței de mână (cf. Monica Lovinescu, Unde scurte. Jurnal indirect, București, 1990, p. 371).

Note și comentarii marginale:

1. Lui Nelu Manzatti îi scrisese Eliade pe 17 octombrie 1970 că unii „au trecut sub tăcere alegerea mea la Academia Britanică [8 iulie 1970], primul român căruia i se face o asemenea cinste" (vezi M. Eliade, Europa, Asia, America... Corespondență I-P, București, 2004, p. 193). Trei ani mai târziu, într-o epistolă către Virgil Ierunca (ibid., p. 27) îl informează că a fost ales membru corespondent al Academiei Austriece (Viena, 23 mai 1973). Renumitul savant a foat ales membru al unor prestigioase academii occidentale de care cripto-comuniștii români și străini se tot fac că „uită" (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Mircea Eliade si brațul lung al inchiziției comuniste). On-line, în wikipedii, Mircea Eliade este prezentat tendențios (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Mircea Eliade și detractorii săi sau Răfuiala oamenilor de rând cu omul superior) și lipsit de distincțiile academice. De pildă, în wikipedia franceză (consultată pe 20 aug. 2020) nu apare nici o distincție, cum se întâmplă și în prezentarea savantului Eliade în wikipediile germană, englezească, italiană, spaniolă și portugheză, toate având multe în comun cu fișa din wikipedia franceză și wikipedia în română. Față de wikipedia portugheză unde singura operă majoră

e considerată Os Romenos (1943), în wikipedia franceză sunt trecute chiar trei opere „principale" alese de cine știe ce birocrat/administrator incult și răuvoitor: alături de Tratatul de istoria religiilor (Magnum opus publicat 1949) apare Mitul eternei reîntoarceri, tot din 1949, ultima operă „principală" fiind Mituri, vise și misterii din 1957. Este (intenționat?) omisă Istoria credințelor și ideilor religioase premiată de Academia Franceză în 1977 (informație existentă doar în wikipedia portugheză). În wikipedia spaniolă premiul Academiei Franceze este omis, în schimb e trecută premierea post-mortem a celor trei volume (A History of Religious Ideas) pentru că au sporit prestigiul Universității din Chicago. La spanioli (fișă consultată pe 20 aug. 2020) se poate citi că a fost membru a două academii occidentale (Academia Regală Belgiană și Academia de Limbă și literatură franceză, Bruxelles, 15 febr. 1977).

2. Din corespondența academicianului Mircea Eliade cu unul dintre traducătorii beletristicii sale reiese preocuparea sa legată de editarea în franceză (în regim de urgență) a prozei fantastice, apărută deja în numeroase alte limbi de pe mapamond. Eugen Simion a publicat în „Caiete critice" (București, nr. 3/100, 1996, pp. 83-88) treisprezece scrisori către Alain Paruit (aka Herskovitch, 1939-2009, un fost redactor la televiziunea comunistă rămas în Franța din 1969). După ing. Stelian Pleșoiu, a cărui fiică i-a avut drept nași de botez pe soții Eliade, traducătorul A. Paruit ar fi fost împuternicit de Christinel Eliade să vândă apartamentul din Place Charles Dulin. Banii pe apartamentul de la Paris nu au ajuns la soția lui Mircea Eliade care a decedat în 1998, chiriile pe ultimele luni fiindu-i plătite la Chicago de ing. Stelian Pleșoiu, cum mi-a scris într-un e-mail. Din epistolele lui Mircea Eliade către Paruit, prima datată pe 14 mai 1979 și ultima pe 21 martie 1985, se poate intui și cuprinsul ultimei cărți de eseuri a lui Mircea Eliade, Briser le toît de la maison, apărută la Paris cu puțin timp înainte de moartea marelui savant. Ultima sa carte antumă a fost intitulată după unul dintre textele din volum, cel publicat în 1967 în „Studies in Mysticism and Religion, presented to G. Scholem". Din câte știu, volumul Briser le toît de la maison este încă inedit, ca netradus, nepublicat și necomentat de zisele „surse de încredere". În „mutilata" cultură românească „Zodia operelor complete" (apud. Monica Lovinescu, Unde scurte. Jurnal indirect, București, 1990, p. 448) nu este venită nici în secolul XXI pentru Mircea Eliade sau pentru prietenul său, Constantin Noica (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Misterul needitării operelor complete ale filozofului Noica). S-a rămas, ca și în timpul terorii ideologice comuniste, în „Zodia operelor trunchiate" (ibid. p. 412). La drept vorbind însă, rebotezata Editură „Politică" oferită în 1990 de ministrul Pleșu prietenului său l-a cenzurat și pe Mircea Eliade, la fel cum l-a cenzurat și pe Mircea Vulcănescu (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Cenzurarea cripto-comunistă a monografiei lui Mircea Vulcănescu despre Nae Ionescu scrisă în 1941-1944 și publicată în 1992). Lucru vizibil în Jurnalul portughez, unde Editura Humanitas a operat cu „foarfeca cenzurii" (după expresia Monicăi Lovinescu) notațiile atașatului cultural descriind, pe 2 iulie 1941, masacrarea românilor basarabeni și bucovineni de către ocupantul stalinist (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Românismul lui Eliade și teroarea istoriei). În ambele provincii românești cotropite de Stalin în bună înțelegere cu Hitler, „vara apocaliptică a anului 1940" a adus cu sine sute de mii de victime ale criminalității comuniste (vezi ing. Eugen Statnic, Cuvinte împotriva uitării tragediei anului 1940, partea I-a, 5 iulie 2020; partea a II-a, 8 iulie 2020, pe www.art-emis.ro). Criminalitatea comunistă de după cel de-al doilea război mondial a fost și în provinciile cotropite de sovietici „secret de stat". În vasta sinteză „Introduccion a la litteratura del Siglo XX" (Madrid, 1976), și în vol. „Los Derechos Humanos y

Mariana Cîmpeanu *Grădină - mireasma visului*, culori acrilice pe pânză, 50x70 cm., 2024

la Novela del Siglo XX" (Madrid, 1981), Vintilă Horia amintește de rusificarea Basarabiei inclusă în URSS, provincie românească în care drepturile omului sunt vorbe goale „plutind în aerul absolutismului" (V. Horia). Când realitatea e constrânsă a se conforma ideologiei raționaliste, ea devine ostilă omului ce posedă atât o latură conștientă (rațională) cât și una inconștientă. A doua latură, folosind starea de semi-trezie sau chiar visul, intervine nu numai în procesul de creație, dar și în fenomenele parapsihologice de pre-cogniție (cf. V. Horia).

3. Într-o stare de semi-trezie avusese Mircea Eliade un vis premonitoriu în 1957 despre viitorul respingerii sale oficiale în cultura românească (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, Moartea spirituală în receptarea din Țară și visul premonitoriu al lui Mircea Eliade) dominată de „stângiști atei care rod marginile culturii" (Vintilă Horia). Visul de trezie (publicat în „Caiete de dor", nr. 13 din iunie 1960) i-a arătat și „Casa Gabriela" de la Ascona (Elveția) unde, în cercul „Eranos", savantul Eliade a conferențiat decenii de-a rândul, începând cu august 1950, loc „miraculos" în care urma să ajungă în 1982 pentru ultima oară. „Descoperirea inconștientului – scria Mircea Eliade în prefața volumului „Spiritual Discipline" din 1960 – poate fi comparată cu descoperirile astronomice urmând inventării telescopului și cu descoperirile maritime din timpul Renașterii. Pentru că acestea au adus lumină într-o lume care mai înainte nu fusese nici măcar bănuită. Caracteristic cercului „Eranos" a fost de la început interesul pentru disciplinele și tehnicele mistice" (vezi Mircea Eliade, Encounters at Ascona, pp. XVII-XXI). După ce citise volumul Le Chamanisme (Paris, 1951), teologul Henri de Lubac i-a scris autorului că experiența extatică pe care Eliade a privit-o ca parte constitutivă a condiției umane i se pare o idee de o „importanță capitală".

4. Azilele psihiatrice „cu caracter politic, unde arestaților li se aplicau tratamente de re-educare" ar fi fost în comunism „cel puțin 15", completând sutele de locuri de detenție politică, fără sediile Securității (vezi „Raportul pentru condamnarea regimului politic comunist ca nelegitim și criminal" propus de Sorin Ilieșiu președintelui T. Băsescu, în Revista „22 plus", Anul XIII, Nr. 188, 21 martie 2006, p. 3.

5. De pe zidurile faimoasei Biserici de la Drăgănescu, la scena Pogorârii Sfântului Duh se poate citi: „Ziua întemeierii Bisericii, Ziua tămăduirii de frică". Între scenele pictate de Părintele Arsenie Boca se află și „Chemarea lui Moise în Horeb" în care apare Rugul aprins și nemistuit având imaginea Maicii Domnului cu pruncul Iisus în mijlocul flăcărilor. Ținând cont de semnificația picturii Părintelui Arsenie Boca din bolta altarului Bisericii Sf. Elefterie cel Nou (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, O enigmatică pictură a Sfântului Arsenie Boca aflată în mijlocul Bucureștiului) se poate presupune și o aluzie la așa-numitul lot al Rugului Aprins din temnițele politice comuniste unde au fost închiși fără de vină teologul Dumitru Stăniloae, Părintele Benedict Ghius, Sofian Boghiu și mulți alții, dintre care trei au răposat: dr. Vasile Voiculescu, poetul mistic Sandu Tudor și arhimandritul Haralambie Vasilache. Tot în fresca Bisericii de la Drăgănescu, fostul stareț de la Sâmbăta de Sus, care a cunoscut pe propria-i piele metodele de anchetare a Securiștilor comuniști, a scris îndemnul „Nu vă temeți de cei ce ucid trupul; Ci-mi fiți Mie martori".

6. O primă variantă a interpretării nuvelei Dayan a fost fragmentar publicată în revista „Acolada", Satu Mare, anul XIV, nr.7-8/ 2020, p. 12 și nr. 9, septembrie 2020, p. 13. Cei care au trăit în comunism își amintesc probabil de apariția la ușa apartamentului Monicăi Lovinescu de la Paris a doi securiști trimiși oficial din „Statul concentrațional comunist" care au sunat, au întrebat-o dacă este chiar ea și au bătut-o de au băgat-o în spital. O întâmplare oarecum similară (din fericire, numai în partea ei de început) mi s-a întâmplat în 8 decembrie 2020, dimineața, pe la ora 11:30. Atunci mi-a sunat la ușă un individ necunoscut (de cca 40 de ani) vorbind românește cu un pronunțat accent unguresc. Mi-a înmânat un pliant și mi-a zis că Ambasada Ungariei oferă pachete. I-am spus că nu-mi trebuie și am închis repede ușa. Nici n-am apucat să mă uit pe pliant că necunoscutul a început să vocifereze de după ușă să i-l restitui. Ceea ce am și făcut. La zece minute după aceea, m-am dus la vecinii de palier și la vecinii de sus și de jos să-i întreb dacă la ușa lor nu a sunat un ins de la Ambasada Ungariei ca să-i îmbie cu oferta lui de pachete de sărbători. Răspunsul a fost la toți negativ. Patru zile de la această ciudată „vizită" la domiciliul meu, în Wikipedia românească utilizatorul „Kun (/ Kunok) Kipcsak" („Kun Kipcsak", oare Grigore Vida?) a cenzurat „sursele neutre, independente, verificabile, care vorbesc despre subiect", adică despre scriitoarea Isabela Vasiliu Scraba, îndepărtând Reperele bibliografice. Dacă ușa locuinței a blocat rapid adevăratele intenții ale trimisului Ambasadei Ungariei pe 8 dec. 2020, o evidentă „agresiune" s-a derulat nestingherită în spațiul virtual al wikipediei. În enciclopedia online, îndepărtării abuzive a celor 12 teze de doctorat și a celor 44 de volume în care apar citate scrieri ale Isabelei Vasiliu-Scraba, i-a urmat în 16 ian. 2021 propunerea de ștergere a fișei, „curățind" simultan și poza din „caseta de scriitor" („Accipiter Gentilis Q", oare Gabriel Liiceanu?). Kun Kipcsak în tandem cu Accipiter GentilisQ (care l-a „premiat", adică l-a instelat pentru un articol din ro.wiki) a reluat atacul în ultima lună a anului, pe 12 dec. 2021, ora 19:01, invocând din nou așa-zisa problemă a „notabilității" unei scriitoare citată în 12 teze de doctorat în țară și în străinătate. Cu transparența modificărilor anulată din „umbră", pe 25 dec. 2021 a fost cenzurată infocaseta scriitoarei Isabela Vasiliu-Scraba, infocasetă care după niște ore a fost repusă, fără a fi ștearsă ștampila cu lipsa „notabilității" pusă spre desființarea fișei de prezentare a Isabelei Vasiliu-Scraba. În mod straniu, pe pagina de utilizator a lui Kun (/Kunok) Kipcsak (oare Grigore Vida? Salariat la Humanitas și asistentul Danei Jalobeanu?), consemnarea intervențiilor la fișa scriitoarei au fost făcute dispărute. În final, pe 24 martie 2023, Pafsanias (oare G. Liiceanu?) a scos din Wikipedia pagina „Isabela Vasiliu-Scraba".

■